

Ryszard Sawicki

Duszpasterstwo małżeństw sakramentalnych w kryzysie : wspólnota trudnych małżeństw "Sychar"

Warszawskie Studia Pastoralne 21, 119-142

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. RYSZARD SAWICKI

**DUSZPASTERSTWO MAŁŻEŃSTW
SAKRAMENTALNYCH W KRYZYSIE.
WSPÓLNOTA TRUDNYCH MAŁŻEŃSTW
„SYCHAR”**

*Pastoral care of sacramental marriages in crisis
„Sychar”, community of the difficult marriages*

Miłość, małżeństwo i rodzina to pojęcia, które bywają bardzo różnie rozumiane we współczesnym zrelatywizowanym świecie. Coraz częściej mamy do czynienia z mentalnością nacechowaną niechęcią wobec rozwiązań fundamentalnych. Prawda o nierozzerwalności małżeństwa odbierana jest jako zamach na prawo do zabsolutyzowanej i niczym nieskrępowanej wolności. W konsekwencji mamy coraz więcej rozwodów i rozbitych rodzin. Postępujący rozkład podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina, budzi obawy Kościoła i stanowi ogromne wyzwanie dla duszpasterstwa rodzin. Wspólnoty eklezyjalne powinny odczytywać „znaki czasu” i poszukiwać adekwatnych propozycji duszpasterskich mających na celu otoczenie troską małżeństw w kryzysie. Stosunkowo nową, „oddolną” i mało znaną jeszcze inicjatywę pastoralną wychodzącą naprzeciw potrzebom sakramentalnych małżonków w kryzysie stanowi Wspólnota Trudnych Małżeństw „Sychar”.

Nauka Kościoła na straży nierozzerwalności małżeństwa

W obliczu rosnącej na całym świecie liczby rozwodów, Kościół rzymskokatolicki niezmiennie stoi na stanowisku, że związek pomiędzy mężczyzną i kobietą, którego twórcą jest sam Bóg, jest ze swej natury nierozzerwalny. Związek ten został podniesiony do rangi sakramentu, zyskując nowy, głębszy wymiar poprzez wpisanie go w porządek dokonanego w Chrystusie Przymierza pomiędzy Bogiem i człowiekiem.

Kluczowym tekstem biblijnym odnoszącym się do tej kwestii jest wydarzenie opisane w Ewangelii według św. Mateusza (por. Mt 19, 1-9)¹. Faryzeusze, chcąc wystawić Jezusa na próbę, postawili Mu pytanie o możliwość oddalenia żony (por. Mt 19, 3). Udzielając odpowiedzi na postawiony przez nich problem, Chrystus odwołał się do słów zapisanych w Księdze Rodzaju: „Czy nie czytaliście, że Stwórca od początku *stworzył ich jako mężczyznę i kobietę? I rzekł: Dlatego opuści człowiek ojca i matkę i złączy się ze swoją żoną, i będą oboje jednym ciałem. A tak już nie są dwoje, lecz jedno ciało. Co więc Bóg złączył, niech człowiek nie rozdziela*” (Mt 19, 4-6). Adwersarze Jezusa postawili Mu kolejne pytanie dotyczące listu rozwodowego, jaki Mojżesz polecił dać żonie i odprawić ją (por. Mt 19, 7). W odpowiedzi usłyszeli: „Przez wzgląd na zatwar-

* Ks. mgr lic. Ryszard Sawicki, kapłan diecezji elckiej, doktorant teologii pastoralnej na UKSW w Warszawie, stypendysta Pastorales Forum w Wiedniu, absolwent kierownictwa duchowego i studiów doktoranckich z teologii duchowości, student zarządzania organizacjami w Akademii Leona Koźmińskiego w Warszawie, uczestnik Szkoły Liderów Nowej Ewangelizacji, rezydent w parafii pw. św. Izydora w Markach, współpracownik Parafialnego Ośrodka Formacji Rodziny i opiekun duchowy Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar.

¹ Por. Mt 5, 31-32; Mk 10, 1-12; Łk 16, 18.

działość serc waszych pozwolił wam Mojżesz oddalać wasze żony; lecz od początku tak nie było” (Mt 19, 8). Jezus wyraźnie powiedział też, że: „Kto oddał swoją żonę – chyba w wypadku nierządu – a bierze inną, popełnia cudzołóstwo. I kto oddaloną bierze za żonę, popełnia cudzołóstwo” (Mt 19, 9)². Przywoływany tu przez Chrystusa „początek” stanowi poświadczenie pierwotnej woli Stwórcy w stosunku do małżeństwa jako związku z natury nierozzerwalnego³.

Przykładem takiego pojmowania małżeństwa jest postawa św. Jana Chrzciciela i jego stanowisko wobec wolnego związku, w jakim trwał król Herod Antypas z Herodiadą (żoną jego brata Filipa) po oddaleniu swej prawowitej małżonki (por. Mt 14, 1-12). Święty Jan Chrzciciel odnosił się krytycznie do moralności Heroda i nakazywał mu bezwzględnie: „Nie wolno ci jej trzymać” (Mt 14, 4), co stało się bezpośrednią przyczyną jego męczeńskiej śmierci.

Napomnienia św. Pawła wskazują na to, że kwestia rozwodów i powtórnych związków stanowiła problem, z którym borykały się już pierwsze wspólnoty chrześcijańskie. Apostoł Narodów upomina mieszkańców Koryntu: „Tym zaś, którzy

² Zob. P. Hoffmann, *Słowa Jezusa o rozwodzie i ich interpretacja w przekładzie nowotestamentowym*, tłum. J. Kozłowski, „Concilium” (1970) 1-5, s. 330-340.

³ „*Co tedy Bóg złączył, człowiek niech nie rozłącza*”, wyrzeczone o małżeństwie pierwszych rodziców naszych, tym pierwowzorze wszystkich przyszłych małżeństw, powinno się odnosić do wszystkich prawdziwych małżeństw. Chociaż więc przed Chrystusem wzniosła surowość pierwotnego prawa złagodzona została, tak że Mojżesz synom ludu wybranego dla twardości serc ich z pewnych przyczyn wystawić pozwolił list rozwodowy, to jednak Chrystus Pan mocą najwyższego prawodawcy pozwolenie to większej wolności cofnął i przywrócił stan prawa pierwotnego słowami, które nigdy nie pójdą w niepamięć: *Co tedy Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza*”; Paweł VI, Encyklika *Casti connubi*.

trwają w związkach małżeńskich, nakazuję nie ja, lecz Pan: Żona niech nie odchodzi od swojego męża! Gdyby zaś odeszła, niech pozostanie samotną albo niech się pojedna ze swym mężem. Mąż również niech nie oddala żony” (1 Kor 7, 10-11).

Od samego początku swojego istnienia Kościół bronił prawdy o nierozzerwalności małżonków połączonych węzłem z natury swej wiecznym i wyłącznym. Przymierze małżonków zostało włączone w przymierze Boga z ludźmi, prawdziwa miłość małżeńska włączona została w miłość Bożą. Za sprawą Chrystusa miłość pomiędzy małżonkami nabrała również wymiaru ofiary. Dzięki niej małżonkowie, odnosząc się do obecnej i trwającej pomiędzy nimi łaski sakramentu, mogą i powinni szukać sił niezbędnych do pokonywania wszelkich trudności i kryzysów, jakich doświadczają. Sakrament ten uzdalnia, wzmacnia i niejako konsekruje do podejmowania obowiązków stanu⁴.

Kodeks prawa kanonicznego postrzega jedność i nierozzerwalność jako istotne przymioty małżeństwa⁵ i przypomina, że: „małżeństwo zawarte i dopełnione nie może być rozwiązane żadną ludzką władzą i z żadnej przyczyny, oprócz śmierci”⁶. Węzeł wynikający z wolnego, ludzkiego aktu małżonków i z dopełnienia małżeństwa stanowi odtąd rzeczywistość nieodwołalną i daje początek przymierzcu zagwarantowanemu wiernością Boga. Katechizm Kościoła katolickiego stwierdza, że: „Rozwód znieważa przymierze zbawcze, którego znakiem jest małżeństwo sakramentalne”⁷. W pewnych przypadkach dopuszcza jedynie separację⁸. W Kościele rzymskokatolickim

⁴ Por. KKK, nr 1638-1639; KPK, kan. 1134.

⁵ Por. KPK, kan. 1056.

⁶ Tamże, kan. 1141.

⁷ KKK, nr 2384.

⁸ Por. tamże, nr 2383.

rozwoły po prostu nie istnieją. Można mówić jedynie o orzeczeniach sądów kościelnych stwierdzających nieważność małżeństwa, co oznacza, że z uwagi na przeszkody lub wady zgody małżeńskiej, w świetle prawa kanonicznego małżeństwo to nigdy nie zaistniało.

Jan Paweł II wzywał nas do tego, aby pomimo doświadczania różnorodnych trudności nie rezygnować „z obrony tej pierwotnej miłości, która zjednoczyła dwoje ludzi i której Bóg nieustannie błogosławi”. Przypominał jednocześnie, że: „Małżeństwo jest drogą świętości, nawet wtedy, gdy staje się drogą krzyżową”⁹. W adhortacji apostolskiej „Familiaris Consortio” w odniesieniu do porzuconego współmałżonka mówił, że „wspólnota kościelna musi w szczególny sposób wspomagać go; okazywać mu szacunek, solidarność, zrozumienie i konkretną pomoc, tak aby mógł dochować wierności także w tej trudnej sytuacji, w której się znajduje; wspólnota musi pomóc mu w praktykowaniu przebaczenia, wymaganego przez miłość chrześcijańską oraz utrzymania gotowości do ewentualnego podjęcia na nowo poprzedniego życia małżeńskiego”¹⁰.

Ojciec Święty Franciszek wskazuje z kolei, że: „rodzina przechodzi głęboki kryzys kulturowy”¹¹, a kruchość jej więzi stanowi szczególne wyzwanie dla wspólnoty Kościoła. Chodzi bowiem o „podstawową komórkę społeczeństwa, o miejsce, gdzie człowiek uczy się współżycia w różnorodności i przynależności do innych i gdzie rodzice przekazują dzieciom wiarę”¹². Papież, świadom trudności pojawiających się w życiu

⁹ Jan Paweł II, *Nie lękajcie się być świętymi. Homilia podczas Mszy św. i kanonizacji bł. Kingi* (Stary Sącz, 16.06.1999), „L'Osservatore Romano” 20 (1999) 8, s. 108.

¹⁰ FC, nr 83.

¹¹ EG, nr 66.

¹² Tamże.

małżeńskim, wypowiedział w Asyżu bardzo znamienne słowa: „zawsze daję młodym małżonkom taką radę: *Sprzeczajcie się do woli. Jeśli polecą talerze, zostawcie je tam. Ale niech nigdy dzień nie kończy się bez pojednania*”¹³. Odniósł się do konfliktów małżeńskich w charakterystycznym dla niego stylu i języku, trafiającym do wyobraźni współczesnych ludzi. Zachęcał małżonków do pójścia drogą przebaczenia i patrzenia na każdy małżeński kryzys jako szansę wzrostu.

Dowodem tego, że małżeństwo sakramentalne może przewyciężyć pojawiające się trudności, są małżonkowie w Širokim Brijegu w Hercegowinie, gdzie na 13 tys. wiernych nie ma ani jednego rozwodu. Jak daleko sięga ludzka pamięć, nie rozpadła się tu żadna rodzina. Według przyjętej tradycji parom przygotowującym się do sakramentu małżeństwa mówi się, że znaleźli swój krzyż, który należy kochać, nieść i nigdy nie można go odrzucić. Podczas wypowiedzania przysięgi małżeńskiej narzeczeni kładą ręce na krucyfiksie, obejmując źródło miłości. „Ten, kto widzi ich ręce złączone na krzyżu, rozumie, że jeśli mąż opuści swoją żonę lub żona opuści swojego męża, wtedy porzuci krzyż. A gdy ktoś opuścił krzyż, nic mu już nie zostaje, stracił wszystko, ponieważ zostawił Jezusa”¹⁴. Może warto ten piękny zwyczaj przenieść na nasz grunt i spopularyzować go w Kościele w Polsce?

¹³ Franciszek, *Kościół wzrasta dzięki atrakcyjności świadectwa. Przemówienie do księży, zakonników i zakonnice w katedrze św. Rufina (Asyż, 4.10.2013)*, „L’Osservatore Romano” 34 (2013) 11, s. 14.

¹⁴ *Małżeństwa bez rozwodów. Niezwykła tradycja chorwacka*, „Sprawy Rodziny” (2009) 4, s. 143.

Współczesna mentalność rozwodowa

Warto wspomnieć, że jeszcze do 1981 r. rozwody były zakazane w Hiszpanii, w Irlandii do 1997 r., a na Malcie aż do 2011 r. Obecnie stały się tak powszechne, że mało kto w pełni uświadamia sobie moralne i psychiczne zło, jakie powodują. Głos Kościoła rzymskokatolickiego jest jednym z nielicznych, który o tym przypomina. W wielu państwach wprowadza się prawa zmierzające do liberalizacji procedur rozwodowych. Dla przykładu we Francji proponowana jest zmiana prawa, by można było uzyskać rozwód u notariusza przy obopólnej zgodzie małżonków. Coraz więcej osób próbuje zbadać w sądzie kościelnym ważność kanoniczną swoich sakramentalnych małżeństw, które uległy rozpadowi. Panuje mentalność rozwodowa, której ulegają także katolicy¹⁵. Ojciec Święty Jan Paweł II, analizując sytuację rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym, stwierdził, że „z uwagi na to, że rozwody są plagą, która na równi z innymi dotyka w coraz większym stopniu także środowiska katolickie, problem ten winien być potraktowany jako naglący”¹⁶.

Zagadnienie to nie jest zupełnie nowe, ale jego skala i przyzwolenie społeczne napawają przerażeniem. W odczuciu wielu współczesnych ludzi orzeczenie rozwodowe oznacza koniec małżeństwa i miłości. W praktyce otwiera to drogę do wejścia w nowy związek. Mamy do czynienia z niedostateczną świadomością tego, czym jest sakramentalne małżeństwo i jakie są jego przymioty. Skalę problemu ilustrują dane statystyczne. Według Głównego Urzędu Statystycznego, w 2012 r. na ogół-

¹⁵ Por. B. Łoziński, *Plaga rozwodów*, <http://gosc.pl/doc/792109.plaga-rozwodow> (9.04.2014).

¹⁶ FC, nr 84.

ną liczbę 203 850 małżeństw zawartych w Polsce rozwiodło się 64 432 par, a populacja rozwiedzionych obejmuje ok. 1,5 mln osób¹⁷. Najwięcej rozwodów odnotowuje się w miastach, zwłaszcza w aglomeracjach wielkomiejskich i miejscowościach o dużej migracji ludności, np. turystycznych. Nie bez znaczenia jest także sytuacja ekonomiczna rodziny. Z trudnościami małżeńskimi borykają się często osoby bezrobotne i przeżywające problemy finansowe. Wysoki odsetek rozwodów dotyczy także osób zamożnych, zwłaszcza jeśli stanowią pierwsze pokolenia bogatych. Negatywny wpływ na trwałość więzi małżeńskiej ma również emigracja zarobkowa¹⁸.

Niezwykle ważny jest w tym względzie poziom życia religijnego małżonków. W świetle badań przeprowadzonych przez amerykańską socjolog Mercedes Arzur Wilson modlitwa i życie sakramentalne mają bardzo duży wpływ na trwałość małżeństwa. Według nich rozpada się aż co drugi związek wyłącznie cywilny. Rzadziej rozwodzą się małżeństwa po ślubie kościelnym bez praktyk religijnych – co trzecia para. W przypadku małżeństw po ślubie kościelnym praktykujących codzienny wspólny udział we Mszy św. rozpad małżeństwa zdarza się zaledwie u 2 procent par. Gdy małżeństwo jest związkiem sakramentalnym, małżonkowie wspólnie uczestniczą we Mszy św. niedzielnej i wspólnie modlą się każdego dnia – rozpada się jedna para na 1 429 zawartych, a więc zaledwie 0,07%¹⁹. Według wielu innych badań istnienie związku pomiędzy religijnością a jakością małżeństwa jest bezsprzeczne. Pozytywny wpływ na wszystkie wymiary relacji małżeń-

¹⁷ Por. GUS, *Rocznik demograficzny*, Warszawa 2013, s. 209, 264.

¹⁸ Por. W. Śmigiel, *Troska Kościoła o osoby żyjące w związkach niesakramentalnych*, „Sprawy Rodziny” (2009) 3, s. 84.

¹⁹ Por. M.A. Wilson, *Das Gebet, Schlüssel der Heiligkeit*, „Der Fels. Katholisches Wort in die Zeit” 33 (2002) 11, s. 326.

skiej ma religijność zinternalizowana, czyli bliska religijności personalnej²⁰.

Coraz więcej jest par małżeńskich, które przeżywają głęboki kryzys. Dla wielu wierzących jest to poważny problem i przyczyna wielu duchowych rozterek. Duszpasterze stykają się z tą kwestią coraz częściej w Sakramencie Pokuty i Pojednania oraz kierownictwie duchowym. Nie wszyscy kapłani mają możliwość odesłania tych osób na mediację czy terapię. Kościół powinien spieszyć z pomocą małżeństwom i rodzinom zagrożonym rozpadem. Tymczasem oferta duszpasterska skierowana do tzw. trudnych małżeństw jest wciąż niewystarczająca. Domeną pracy poradni życia rodzinnego są przede wszystkim naturalne planowanie rodziny i katechezy przedmałżeńskie. W konsekwencji małżonkowie ci trafiają często do niechrześcijańskich psychologów, mediatorów rodzinnych i terapeutów, którzy wobec nierzadko bardzo zawiłych sytuacji nastawieni są nie na ratowanie małżeństwa, lecz na szybkie rozwiązanie problemu poprzez rozwód. Z podobnym nastawieniem można spotkać się niestety w kancelariach prawnych i sądach.

Należy pamiętać, że rozłam małżeństwa pociąga za sobą nie tylko cierpienie samych małżonków sakramentalnych, ale odbija się także na ich potomstwie. Dzieci wywodzące się z takich związków tracą zwykle więź z którymś z rodziców, nie mają w pełni zaspokojonej potrzeby bezpieczeństwa, nie mogą zaznać, czym jest prawdziwa rodzina, nie posiadają właściwych wzorców rodzinnego szczęścia. W konsekwencji są bardziej narażone na problemy w stworzeniu własnego zdrowego ogniska rodzinnego. Rozwód rodziców stanowi więc poten-

²⁰ Zob. C. Opaluch, *Relacja małżeńska a religijność*, „Sprawy Rodziny” (2008) 2, s. 71-76.

cialne zagrożenie kolejnym rozwodem w następnym pokoleniu²¹.

Mentalność rozwodowa i brak wierności Magisterium Kościoła z coraz większą siłą próbują wdrzeć się do wspólnot kościelnych. Miałem okazję doświadczyć tego zwłaszcza podczas studiów i pracy duszpasterskiej w Austrii. Liczne grupy teologów podpisały wówczas tzw. Memorandum teologów Niemiec, Austrii i Szwajcarii „Kirche 2011: Ein notwendiger Aufbruch” („Kościół 2011. Konieczny przełom”). W treści manifestu znalazło się m.in. wezwanie do „szacunku wobec głosu sumienia poszczególnych osób, zwłaszcza w zakresie podejmowania osobistych życiowych decyzji i poszczególnych form życia (rozwidzionych żyjących w nowych związkach, związkach partnerskich, związkach partnerskich osób tej samej płci)” [tłumaczenie własne]²². Ostatnio słyszeliśmy o rewolucyjnych propozycjach niektórych niemieckich biskupów dotyczących dopuszczania do Komunii św. sakramentalnych małżonków po rozwodzie żyjących w niesakramentalnych związkach²³. Sprzeciwia się to Magisterium Kościoła²⁴. Roz-

²¹ Por. A. Rosłońska, *Rozwód – nowa moda, czy kryzys wartości?*, „Biblioteka Teologii Pastoralnej”, t. VI – *Rodzina, młodzież, media. Problemy z życia i działalności Kościoła w Polsce*, red. J. Przybyłowski, E. Robek, Warszawa 2011, s. 111.

²² Por. <http://www.memorandum-freiheit.de> (10.04.2014).

²³ Por. T. Jaklewicz, *Komunia dla rozwiedzionych?*, „Gość Niedzielny” (30.03.2014), s. 5.

²⁴ „Kościół (...) potwierdza swoją praktykę, opartą na Piśmie Świętym, niedopuszczania do komunii eucharystycznej rozwiedzionych, którzy zawarli ponowny związek małżeński. Nie mogą być dopuszczeni do komunii świętej od chwili, gdy ich stan i sposób życia obiektywnie zaprzeczają tej więzi miłości między Chrystusem i Kościołem, którą wyraża i urzeczywistnia Eucharystia. Jest poza tym inny szczególnie motyw duszpasterski: dopuszczenie ich do Eucharystii wprowadzałoby wiernych w błąd lub powo-

ważanie takiej możliwości jest wyrazem udzielania się mentalności rozwodowej nawet hierarchom i powoduje zamęt wśród wielu katolików odnośnie szóstego i dziewiątego przykazania oraz przysięgi małżeńskiej.

Sprzeczne z nauką Kościoła propozycje ujawniają brak wiary w to, że Pan Bóg ma dość łaski, żeby uzdrowić sakramentalnych małżonków, uzdolnić ich do wypełnienia przysięgi małżeńskiej w każdej sytuacji kryzysu (także po rozwodzie i gdy są w drugich niesakramentalnych związkach), gdy tylko pójdą drogą nawrócenia, otworzą się na Niego i łaskę sakramentu małżeństwa. Taką drogę wiary w uratowanie każdego sakramentalnego małżeństwa przeżywającego kryzys, w każdej sytuacji, proponuje Wspólnota Trudnych Małżeństw „Sychar”.

Geneza, charyzmat i działalność Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar”

Wspólnota Trudnych Małżeństw „Sychar” stanowi „oddolną” inicjatywę pastoralną małżonków. Jej założycielami są małżonkowie, których sakramentalne związki małżeńskie, patrząc po ludzku, rozpadły się, a mimo to postanowili oni trwać w miłości i wierności, wypełniając złożoną przed Bogiem przysięgę. Poszukując wsparcia w konkretnej wspólnocie eklezjalnej – w duszpasterstwie Księży Pallotynów w Warszawie przy ul. Skaryszewskiej 12 – weszli w kontakt z ks. Janem Pałygą SAC, który pospieszył im z pomocą, posiadając duże doświadczenie duszpasterskie związków niesakramental-

dowałyby zamęt co do nauki Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa”; FC, nr 84.

nych²⁵. W ten sposób stał się pierwszym opiekunem duchowym wspólnoty i jej współzałożycielem. Spotkanie o charakterze założycielskim odbyło się 15 grudnia 2003 r. Współzałożycielem i długoletnim liderem wspólnoty jest Andrzej Szczepaniak²⁶.

Stosunkowo szybko, bo już w 2004 r. wspólnota przyjęła nazwę „Sychar”. Nawiązuje ona do miasteczka położonego w Samarii, obok którego przy studni Jakuba miała miejsce rozmowa Jezusa z Samarytanką opisana w Ewangelii według św. Jana (por. J 4, 5-42). Pan Jezus pomógł jej odkryć prawdę o jej życiu, stwierdzając: „Dobrze powiedziałaś: nie mam męża. Miałaś bowiem pięciu mężów, a ten, którego masz teraz, nie jest twoim mężem. To powiedziałaś zgodnie z prawdą” (J 4, 17-18). Subtelnie nawiązując do źle „rozegranego” pragnienia miłości, otworzył ją na prawdziwą miłość i wskazał na siebie jako źródło wody żywej: „Kto zaś pije wodę, którą Ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki, lecz woda, którą Ja mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskującej ku życiu wiecznemu” (J 4, 14). Postawa Jezusa wobec Samarytanki jest podstawowym odniesieniem dla sycharowiczów. Podejmując apostołat i rozmawiając z innymi ludźmi, członkowie wspólnoty mają czerpać wzór z Mistrza z Nazaretu, głosząc prawdę o nierozzerwalności małżeństwa. Spotkana przez Mesjasza kobieta odzyskała radość życia i poszła do miasta, aby podzielić się tym, co od Niego usłyszała: „Wielu Samarytan z owego miasta zaczęło w Niego wierzyć dzięki słowu kobiety świad-

²⁵ Por. M. Ostrowski, *Wy też jesteście w Kościele. Duszpasterstwo małżeństw niesakramentalnych*, Poznań 2011, s. 137-138.

²⁶ Por. A. Szczepaniak, *Każde trudne sakramentalne małżeństwo jest do uratowania*, w: *Broszura Wspólnoty Trudnych Małżeństw SYCHAR*, Warszawa 2014⁹, s. 3; E. Zbiegieni, *Przyjść z otwartymi ramionami*, „Magazyn Familia. Miesięcznik współczesnej rodziny” (2008) 5, s. 34-35.

czącej: *Powiedział mi wszystko, co uczyniłam*” (J 4, 39). Misją sycharowiczów jest również dzieło głoszenia Dobrej Nowiny, pomoc innym w prostowaniu ścieżek ich życia²⁷.

Charyzmat wspólnoty stanowi pomoc wszystkim małżonkom sakramentalnym przeżywającym kryzys. Jego powody bywają bardzo różne, np. przemoc, alkoholizm, problemy osobowościowe itp. Radykalnym zranieniem miłości małżeńskiej jest zdrada, odejście współmałżonka, wejście w nowy związek niesakramentalny. W tej trudnej sytuacji jedyną dojrzałą reakcją na własny błąd jest radykalne nawrócenie i odejście od kochanki/kochanka oraz powrót do sakramentalnego małżonka i dzieci. Nawet w przypadku posiadania już dzieci w tym niesakramentalnym związku istnieje szansa powrotu, choć należy się liczyć z jego konsekwencjami, np. w postaci zobowiązań alimentacyjnych. Jeśli brak jest woli powrotu, to jedynym rozwiązaniem zgodnym z Ewangelią jest zachowanie wierności przysiędze małżeńskiej i solidne wychowywanie dzieci. Rozwiązaniem tej sytuacji nie może być rozwód. Obowiązuje zasada: jeśli krzywdzi mnie ktoś, komu ślubowałem „miłość, wierność i uczciwość małżeńską” oraz że go „nie opuszczę aż do śmierci”²⁸, to mam prawo bronić się do separacji włącznie, ale nie mam prawa łamać przysięgi miłości²⁹.

Wspólnota „Sychar” inspirowana jest biblijnym „Dla Boga nie ma nic niemożliwego” (Łk 1, 37) oraz „Co Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela” (Mt 19, 6), a jej motto stanowią słowa: „Każde trudne sakramentalne małżeństwo jest do urato-

²⁷ Por. Ł. Kazimierzczak, *Studnia nigdy nie wysycha*, „Przewodnik Katolicki” (27.01.2013), s. 20.

²⁸ *Obrzędy sakramentu małżeństwa: dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2006³, nr 63.

²⁹ Por. M. Dziewiecki, *Duszpasterstwo małżeństw w kryzysie*, „Przewodnik Katolicki” (27.01.2013), s. 18-19.

wania³⁰. Do celów Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar” związanych bezpośrednio z jej charyzmatem należą m.in.:

- pomoc małżonkom w przezwyciężaniu trudności i w wytrwaniu w wierności współmałżonkowi oraz w zobowiązaniach wynikających z przysięgi małżeńskiej;
- pomoc w budowaniu dojrzałych więzi rodzinnych w oparciu o naukę Kościoła rzymskokatolickiego;
- ochrona sakramentalnych małżonków i ich dzieci przed konsekwencjami rozwodu i rozpadu rodziny;
- wsparcie psychologiczne i duchowe sakramentalnych małżonków i ich dzieci dotkniętych kryzysem w rodzinie;
- edukacja w zakresie zagadnień objętych celami działania wspólnoty.

Podstawą funkcjonowania wspólnoty są spotkania małżonków w ogniskach sycharowskich. Zwykle są one poprzedzone Mszą św. czy adoracją Najświętszego Sakramentu. Spotkania mają przede wszystkim charakter samopomocowy, uczestnicy wspierają się nawzajem, modlą się, dzielą swoimi przeżyciami i korzystają z różnych form pomocy. Wspólnota niezwykle dynamicznie się rozwija i poszerza krąg osób, którym spieszy z pomocą przede wszystkim dzięki internetowi. Istniejące od 2004 r. strona internetowa wspólnoty (www.sychar.org) i forum pomocy (www.kryzys.org) przyczyniają się do usprawnienia komunikacji. Oprócz informacji o wspólnotcie, dokumentów i materiałów na temat sakramentu małżeństwa i rodziny, świadectw ich uzdrowień, wartościowych nagrań, istnieje możliwość wymiany doświadczeń. W 2013 r. forum pomocy odwiedziło 53 242 użytkowników, odnotowano 262 234 odwiedzin i 1 108 291 odsłon. Na koniec 2013 r. na forum było zarejestrowanych 5 156 użytkowników. W sieci

³⁰ Por. A. Szczepaniak, *Każde trudne sakramentalne...*, dz. cyt., s. 3.

zawiązały się także grupy modlitewne, np. Róże Żywego Różańca³¹. Dwa razy w tygodniu mają miejsce mityngi na Skypie. Ta forma komunikacji umożliwia również codzienne spotkania modlitewne trzem grupom sycharowiczów³².

Dwa razy w roku wspólnota organizuje ogólnopolskie rekolekcje (pierwsze odbyły się w październiku 2006 r. w Sanktuarium Matki Bożej w Leśniowie). Raz w roku odbywają się rekolekcje dla opiekunów duchowych, moderatorów forum pomocy, liderów ognisk, organizatorów rekolekcji i warsztatów. Podczas wakacji organizowane są spotkania rekolekcyjno-wypoczynkowe dla małżonków w kryzysie i ich dzieci pod hasłem „Wakacje ze wspólnotą Sychar”. Ponadto niektóre ogniska organizują rekolekcje także we własnym zakresie³³.

Ważnym dziełem wspólnoty są realizowane od maja 2008 r. warsztaty oparte na programie rozwoju duchowego i emocjonalnego dla chrześcijan „Wreszcie żyć – 12 kroków ku pełni życia”. Są one przeznaczone dla osób pragnących zmiany swego życia na lepsze. Ich program służy ewangelizacji i rozwojowi osobowemu ku pełni życia i szczęścia. Warsztaty te prowadzone są aktualnie w kilku ogniskach sycharowskich. Od 2010 r. można w nich uczestniczyć także na forum pomocy. Obecnie bierze w nich udział 18 grup uczestników³⁴.

Członkowie wspólnoty jako małżonkowie sakramentalni pragnący dochować wierności przysiędze małżeńskiej wierzą, że współpracując aktywnie z Jezusem Chrystusem, w każdej sytuacji, nawet po ludzku patrząc beznadziejnej, możliwe jest

³¹ Por. tamże, s. 7.

³² Por. Wywiad z Andrzejem Szczepaniakiem – liderem Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar, przeprowadzony przez ks. Ryszarda Sawickiego 14 kwietnia 2014 r. w Warszawie.

³³ Por. A. Szczepaniak, *Każde trudne sakramentalne...*, dz. cyt., s. 7.

³⁴ Por. tamże, s. 8.

odrodzenie małżeństwa. Dla Boga bowiem nie ma rzeczy niemożliwych. Prawda o mocy sakramentu oznacza, że nawet jeśli małżonkowie nie potrafią ze sobą być i odchodzą w stan separacji, czyli oddzielnego mieszkania, to ich małżeństwo trwa. Nadal są mężem i żoną, i jako tacy staną przed Bogiem. Sakrament małżeństwa jest darem Boga, który daje małżonkom siłę odrodzenia wspólnoty małżeńskiej właściwie w każdej sytuacji. Wspólnota Trudnych Małżeństw „Sychar” jest wspólnotą wiernej miłości małżeńskiej.

Eklezjalny charakter i struktura organizacyjna wspólnoty

W świetle wskazań dekretu o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”, zrzeszenia apostołskie powinny „służyć wypełnianiu misji Kościoła wobec świata”, a „ich moc apostołska zależy od zgodności z celami Kościoła”³⁵. Rozkwit różnego rodzaju stowarzyszeń, wspólnot, grup czy ruchów został wyraźnie zdynamizowany po Soborze Watykańskim II. Kościół, dopuszczając pewien pluralizm form życia duchowego i apostołstwa, zachęca, by duchowni i świeccy działali zgodnie unaoczniając w sposób wspólnotę kościelną i czyniąc płodniejszą swoją działalność ewangelizacyjną³⁶.

Eklezjalny charakter Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar dostrzec można w trosce o zachowanie łączności z pastorzami Kościoła. Swojego pasterskiego błogosławieństwa dla wspólnoty Sychar i jej dzieł lub zezwolenia na działalność na terenie poszczególnych diecezji pisemnie udzielili: kard. Sta-

³⁵ DA 19.

³⁶ Por. DA 19-20; M. Chmielewski, *Eklezjalny charakter współczesnych zrzeszeń katolickich*, „Duchowość w Polsce” 14 (2012), s. 47.

niśław Dziwisz, abp Stanisław Budzik, abp Sławoj L. Głódź, abp Henryk Hoser SAC, abp Józef Kupny, abp Wiktor Skworec, bp Andrzej Czaja, bp Andrzej Dziuba, bp Piotr Libera, bp Tadeusz Rakoczy, bp Stefan Regmunt, bp Andrzej P. Wypych. Podczas 357. Zebrania plenarnego Komisji Episkopatu Polski 14 marca 2012 r. powołano krajowego duszpasterza wspólnoty, którym został ks. Paweł Dubowik, opiekun duchowy ogniska sycharowskiego w Opolu³⁷.

Poza krajowym duszpasterzem wspólnoty pieczę nad Sycharzem sprawuje jej rada na czele z liderem. Funkcję lidera pełni współzałożyciel wspólnoty – Andrzej Szczepaniak. Rdzeń Sycharu stanowi grupa liderów ognisk, moderatorów, opiekunów duchowych i współpracowników licząca obecnie 149 osób³⁸. Podpisali oni „Wymagania dla założyciela, lidera i opiekuna duchowego ogniska sycharowskiego oraz moderatora i współpracownika Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar”. Niezwykle wymowna jest sama preambuła tego dokumentu: „Wdzięczni Panu Bogu za dar Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar” założyciele i liderzy ognisk sycharowskich oraz moderatorzy wspólnoty podejmują się dobrowolnej i odpowiedzialnej służby na rzecz małżonków. Jako sakramentalni małżonkowie są wierni zobowiązaniom wynikającym z przysięgi małżeńskiej, nie występują o rozwód, ani nie wyrażają zgody na rozwód, nie akceptują rozwodów i nie pomagają innym w rozwodach. W głębi serca są pewni swojej miłości do współmałżonka, starając się naśladować w tej miłości Pana Jezusa i gotowi są dawać świadectwo tej prawdzie. Wierzą w to, że każde trudne sakramentalne małżeństwo (na każdym etapie kryzysu, nawet po rozwodzie) jest do uratowania (charyzmat

³⁷ Por. A. Szczepaniak, *Każde trudne sakramentalne...*, dz. cyt., s. 8.

³⁸ Por. Wywiad z Andrzejem Szczepaniakiem..., dz. cyt.

sycharowski). Dbają o własny rozwój duchowy i emocjonalny, w szczególności poprzez dążenie do korzystania z posługi stałego spowiednika bądź kierownika duchowego, regularne przystępowanie do sakramentów świętych i uczestniczenie w Eucharystii³⁹.

Obecnie funkcjonuje już 28 ognisk wiernej miłości małżeńskiej w wielu miejscach w Polsce (na terenie 20 diecezji) i za granicą (Niemcy, USA). Wspólnoty działają w Bonn (przy Polskiej Misji Katolickiej), Chicago, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Kędzierzynie-Koźlu, Kielcach, Markach, Opolu, Płocku, Poznaniu, Puławach, Radomsku, Rychwałdzie, Rydułtowach, Rzeszowie, Siemiatyczach, Skierniewicach, Szczecinie, Wałbrzychu, Warszawie, Wrocławiu, Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim i Żorach⁴⁰. Niemal wszystkie lokalne wspólnoty powstawały jako oddolna inicjatywa małżonków. Aktualnie trwają przygotowania do otwarcia kolejnych ognisk m.in. w Białymstoku, Koszalinie, Łodzi, Łukowie, Przasnyszu, Włocławku i Tarnowie⁴¹.

Publikacje wydawane przez wspólnotę uzyskały aprobatę władz kościelnych. 10 kwietnia 2014 r. Kuria Metropolitarna w Krakowie udzieliła imprimatur dla broszury Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar. W opinii na temat tej publikacji cenzor kościelny – o. prof. dr hab. Tomasz M. Dąbek OSB – zaznaczył, że „Zawiera teksty o nierozzerwalności małżeństwa, wypowiedzi Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, teologów,

³⁹ Wymagania dla założyciela, lidera i opiekuna duchowego ogniska sycharowskiego oraz moderadora i współpracownika Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar (Warszawa, 22.02.2012), <http://sychar.org/wymagania> (16.04.2014).

⁴⁰ Por. A. Szczepaniak, *Każde trudne sakramentalne...*, dz. cyt., s. 7.

⁴¹ Por. Wywiad z Andrzejem Szczepaniakiem..., dz. cyt.

duszpasterzy, psychologów, świadectwa osób, które przeżyły odejście małżonka, oraz modlitwy zatwierdzone na ogół przez Kurię Warszawsko-Praską. Przypominają one naukę Kościoła i podają wiele praktycznych wskazań dla osób przeżywających kryzys małżeństwa. Wzywają do przebaczenia, wytrwałości i optymizmu, w przekonaniu, że każde trudne małżeństwo jest do uratowania⁴². Cenzor stwierdził ponadto, że broszura nie budzi żadnych zastrzeżeń pod względem przekazu prawd wiary i zasad moralności głoszonych przez Kościół rzymskokatolicki, a tym samym zasługuje na rozpowszechnianie. Godną zauważenia jest również książka jednej z sycharowiczek - Anny Jednej, zatytułowana „Sychar. Ile jest warta twoja obrączka?”⁴³. Książka ta również posiada imprimatur udzielone 27 marca 2014 r. przez Kurię Metropolitalną w Krakowie⁴⁴.

Każde ognisko wiernej miłości małżeńskiej ma swojego opiekuna duchowego, którym jest prezbiter. Ojciec Jerzy Karpiński SJ, jeden z opiekunów duchowych Sycharu, określa rolę kapłana jako towarzyszenie małżonkom na drodze wychodzenia z konfliktu. Często borykają się oni ze zranieniami związanymi ze zdradą, brakiem przebaczenia, trudnością związaną z ponownym zaufaniem. W gruncie rzeczy każdy kryzys jest jednak okazją do nawrócenia i ufego zwrócenia się do miłosiernego Boga. Zadaniem duszpasterza jest więc

⁴² Opinia cenzora kościelnego na temat *Broszury Wspólnoty Trudnych Małżeństw SYCHAR* z 8 kwietnia 2014 r., http://www.sychar.org/pismo/imprimatur/broszura_opinia.jpg (12.04.2014).

⁴³ Zob. A. Jedna, *Sychar. Ile jest warta twoja obrączka?*, Kraków 2013.

⁴⁴ Por. Imprimatur na publikację książki Anny Jednej *Sychar. Ile jest warta twoja obrączka?* z 8 kwietnia 2014 r., http://sychar.org/pismo/imprimatur/imprimatur_ania_jedna.jpg (12.04.2014).

duchowa pomoc w pogłębianiu wiary i zachęta do spojrzenia na przeżywany kryzys przez jej pryzmat⁴⁵.

Papież Franciszek w adhortacji apostołskiej mówi o konieczności wyjścia chrześcijan ku peryferiom ludzkiego bytu spragnionym światła Ewangelii⁴⁶. Według niego współczesny ewangelizator powinien być przesiąknięty „zapachem owiec”⁴⁷, towarzysząc im we wszystkich doświadczeniach, także tych szczególnie trudnych i bolesnych, do jakich z pewnością należy kryzys małżeński, zagrożenie małżeństwa rozwodem i rozpadem rodziny. Troska o małżeństwo i rodzinę będzie tematem nadzwyczajnego synodu biskupów planowanego na październik 2014 r.

Podsumowanie

Sychar jako stosunkowo młoda, a zarazem bardzo dynamicznie rozwijająca się wspólnota eklezjalna, znajduje się obecnie na etapie krystalizowania struktur organizacyjnych, doskonalenia form i metod działania. Ze swoim charyzmatem chce dotrzeć do wszystkich sakramentalnych małżonków, również tych rozwiedzionych, którzy żyją w niesakramentalnych związkach. Wspólnota, odwołując się do nauczania Jezusa i Magisterium Kościoła, wskazuje prawdziwe, choć niełatwe rozwiązania, wyrażając swoją troskę i odpowiedzialność za chrześcijańskie małżeństwa i rodziny. Stanowi istotny wkład w budowanie cywilizacji miłości, której ludzkość tak

⁴⁵ Por. M. Paluch, *Staram się nie dawać rad. Często wystarczy zapytać* (wywiad z o. Jerzym Karpińskim SJ), „Polska Gazeta Krakowska” (27.03.2010), s. 7.

⁴⁶ Por. EG, nr 20.

⁴⁷ Tamże, nr 24.

bardzo dzisiaj potrzebuje. W obliczu coraz większej ilości rozwodów, wspieranie i dalszy rozwój Wspólnoty Trudnych Małżeństw „Sychar” powinno stać się jednym z priorytetów duszpasterstwa rodzin.

SUMMARY

Sychar as a relatively young, yet very dynamic ecclesial community. It is currently at the stage of formulating the organizational structures, improving the forms and methods of operation. With its charism wants to reach all the sacramental spouses, including those who are divorced and live in a non-sacramental union. The community, referring to the teaching of Jesus and the Magisterium of the Church, indicates a real, though not easy solutions, expressing his concern and responsibility for Christian marriage and family. It is an important contribution to building a civilization of love, which mankind needs so much today. Support and further development of the Sychar Community should be one of the priorities of the pastoral care of the family in the face of an increasing number of divorces.

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, Poznań-Warszawa 1998.

Dokumenty Kościoła i nauczanie papieży

Paweł VI, Encyklika *Casti connubi* (31.12.1930).

Sobór Watykański II, Dekretu o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem” (18.11.1965).

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (22.11.1981).

Kodeks prawa kanonicznego, Poznań 1983.

Katechizm Kościoła katolickiego, Poznań 1994.

Jan Paweł II, *Nie lękajcie się być świętymi. Homilia podczas Mszy św. i kanonizacji bł. Kingi* (Stary Sącz, 16.06.1999), „L’Osservatore Romano” 20 (1999) 8, s. 107-109.

Obrzędy sakramentu małżeństwa: dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 2006³.

Franciszek, *Kościół wzrasta dzięki atrakcyjności świadectwa. Przemówienie do księży, zakonników i zakonnice w katedrze św. Rufina* (Asyż, 4.10.2013), „L’Osservatore Romano” 34 (2013) 11, s. 13-15.

Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* (24.11.2013).

Inne źródła

GUS, *Rocznik demograficzny*, Warszawa 2013.

Imprimatur na publikację książki Anny Jednej *Sychar. Ile jest warta twoja obrączka?* z 8 kwietnia 2014 r., http://sychar.org/pismo/imprimatur/imprimatur_ania_jedna.jpg (12.04.2014).

Opinia cenzora kościelnego na temat *Broszury Wspólnoty Trudnych Małżeństw SYCHAR* z 8 kwietnia 2014 r., <http://>

www.sychar.org/pismo/imprimatur/broszura_opinia.jpg
(12.04.2014).

Wymagania dla założyciela, lidera i opiekuna duchowego ogniska sycharowskiego oraz moderatora i współpracownika Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar (Warszawa, 22.02.2012), <http://sychar.org/wymagania> (16.04.2014).

Wywiad z Andrzejem Szczepaniakiem – liderem Wspólnoty Trudnych Małżeństw Sychar, przeprowadzony przez ks. Ryszarda Sawickiego 14 kwietnia 2014 r. w Warszawie.

II. Literatura

Chmielewski Marek, *Eklezjalny charakter współczesnych zrzeczeń katolickich*, „Duchowość w Polsce” 14 (2012), s. 46-56.

Das Gebet, Schlüssel der Heiligkeit, „Der Fels. Katholisches Wort in die Zeit” 33 (2002) 11, s. 325-326.

Dziewiecki Marek, *Duszpasterstwo małżeństw w kryzysie*, „Przewodnik Katolicki” (27.01.2013), s. 18-19.

Hoffmann Paul, *Słowa Jezusa o rozwodzie i ich interpretacja w przekładzie nowotestamentowym*, tłum. J. Kozłowski, „Concilium” (1970) 1-5, s. 330-340.

Jaklewicz Tomasz, *Komunia dla rozwiedzionych?*, „Gość Niedzielny” (30.03.2014), s. 5.

Jedna Anna, *Sychar. Ile jest warta twoja obrączka?*, Kraków 2013.

Kazimierczak Łukasz, *Studnia nigdy nie wysycha*, „Przewodnik Katolicki” (27.01.2013), s. 20-21.

Łoziński Bogumił, *Plaga rozwodów*, <http://gosc.pl/doc/792109.Plaga-rozwodow> (09.04.2014).

Małżeństwa bez rozwodów. Niezwykła tradycja chorwacka, „Sprawy Rodziny” (2009) 4, s. 142-143.

Opaluch Cezary, *Relacja małżeńska a religijność*, „Sprawy Rodziny” (2008) 2, s. 71-76.

Ostrowski Mirosław, *Wy też jesteście w Kościele. Duszpasterstwo małżeństw niesakramentalnych*, Poznań 2011.

Paluch Marta, *Staram się nie dawać rad. Często wystarczy zapytać* (wywiad z o. Jerzym Karpińskim SJ), „Polska Gazeta Krakowska” (27.03.2010), s. 7.

Rosłońska Aldona, *Rozwód – nowa moda, czy kryzys wartości?*, „Biblioteka Teologii Pastoralnej”, t. VI – *Rodzina, młodość, media. Problemy z życia i działalności Kościoła w Polsce*, red. J. Przybyłowski, E. Robek, Warszawa 2011, s. 111-120.

Szczepaniak Andrzej, *Każde trudne sakramentalne małżeństwo jest do uratowania*, w: *Broszura Wspólnoty Trudnych Małżeństw SYCHAR*, Warszawa 2014⁹, s. 3-9.

Śmigiel Wiesław, *Troska Kościoła o osoby żyjące w związkach niesakramentalnych*, „Sprawy Rodziny” (2009) 3, s. 82-95.

Zbiegieni Ewa, *Przyjąc z otwartymi ramionami*, „Magazyn Familia. Miesięcznik współczesnej rodziny” (2008) 5, s. 34-35.